

RECENSIES

WETENSCHAPPELIJK-WIJSGERIG ONDERZOEK

Leo Apostel & Jaak Vanlandschoot, *Interdisciplinariteit, wereldbeeldenconstructie e n diepe verspreiding als tegenzitten in een cultuurcrisis*. Brussel. Vrije Universiteit (Centrum Leo Apostel), 1988, 87 blz., ISBN 90 70289 79 1.

De Gentse wijsgeer *Leo Apostel* heeft er steeds aan gedacht de samenwerking tussen filosofie en de verschillende wetenschappelijke disciplines te bevorderen. Precies daarom ijvert hij al vele jaren voor een interdisciplinariteit die momenteel op de universiteiten zoek is. Ooit heeft hij ervan gedroomd deze hechte samenwerking tussen de verschillende wetenschappelijke benaderingswijzen institutioneel, dat wou concreet zeggen : interfacultair, te realiseren, maar dat is op heel wat tegenkating gebotst. Nu hij op (vervroegd) emeritaat is, bewandelt hij andere wegen en ontwikkelt hij nieuwe strategieën om opnieuw aan zijn ideaal gestalte te geven. De oprichting van het *Centrum Leo Apostel* (CLEA) is voor hem het instrument geworden om enkele concrete onderzoeksprojecten te stimuleren. Een eerste programma-verklaring heeft hij met zijn medewerker, Jaak Vanlandschoot, in een uitvoerige brochure toegelicht : "We geloven, anno, 1988, in Europa in een diepe cultuurcrisis te leven, waarvan de oorzaken velerlei en complex zijn. We geloven dat het ontbreken van wereldbeelden, wereldbeschouwingen één van de fundamentele aspecten van deze cultuurcrisis is. We geloven dat in een snel evoluerende en pluralistische maatschappij, op industrieel-technologische grondslag, enkel veelheden van open en dynamische wereldbeelden, die actief gebruik maken van alle wetenschappelijke informatie waarover we beschikken, een boodschap bieden voor de gemeenschap. Sciëntisten, in de traditionele betekenis van het woord, kunnen we niet meer zijn : we zullen tonen dat de wetenschappen, aan zichzelf overgelaten, deze vele en legitieme wereldbeelden niet zullen of kunnen produceren vanuit een soort 'generatio spontanea'. We weten ook dat onze maatschappij heterogeen is en dat iedere wereldbeeldconstructie een collectieve actie is, uitgevoerd door bepaalde groepen, met het oog op zekere doelen en in de greep van specifieke belangen. We zijn niet naïef, we kunnen slechts bewust en met open vizier strijden en confronteren om de vervreemding, stuurloosheid, verlatenheid, het werkelijkheids- en toekomstverlies van de verschillende - deels met elkaar strijdende, deels samenwerkende - deelgroepen te helpen overwinnen" (blz. 1-2).

Vanuit de beperktheid die de auteurs onderkennen, hebben zij als doel aan te tonen dat interdisciplinair onderzoek op een natuurlijke wijze in wereldbeeldenconstructie uitloopt en diepe popularisatie voortbrengt en vooronderstelt. Omdat de hele problematiek voor velen toch nog nieuw is, hebben de auteurs het noodzakelijk geacht eerst en vooral aan het fenomeen van de interdisciplinariteit zelf aandacht te schenken (historische evolutie, motivatie, het voorbeeld Linköping in Zweden, de eenheid en de verscheidenheid der interdisciplinariteiten).

Een tweede deel in deze programma-brochure is aan het thema van de wereldbeeldenconstructie gewijd, omdat een cultuur precies in crisis verkeert wanneer het geen operationeel beeld heeft van zichzelf - een wereldbeeld dat tegelijk bewust is van de eigen historiciteit en aan de eigen geschiedenis richting geeft teneinde een maximale integratie te bereiken die niet langer de onrechtvaardige machtsverhoudingen in stand houdt. De auteurs weten echter wel : "Dit betekent nog niet dat een wereldbeeld de cultuurcrisis zal oplossen. Zonder oplossing van de sociale en economische crisis zal het wereldbeeld niet kunnen worden uitgedragen. Maar wij kunnen proefondervindelijk proberen een wereldbeeld uit te bouwen en zo in de culturele sector een enclave scheppen, waarin de gedesintegreerde cultuur partieel terug tot een eenheid wordt gebracht. Deze realisatie - die de gedeeltelijke autonomie van de cultureel-wetenschappelijke sector ten opzichte van de politiek-economische veronderstelt - kan een catalysator zijn voor de transformatie van het onderzoek, het onderwijs en zelfs de produktie. Er zal niets gebeuren als we in onze sector van het onderzoek geen eerste stap zetten naar een reïntegratie" (blz. 29-30).

Het derde en uitvoerigste deel is nagenoeg volledig aan concrete programma-voorstellingen gewijd. Zowel vergelijkende onderzoeken naar vormen van interdisciplinariteit, als onderzoeken naar ontstaan en ontwikkeling van de 'homo sapiens' - de historicus zal hier zeker gevoelig zijn voor de opmerking: "Terecht merken sommigen op dat eigenlijk *de* basis- grondwetenschap de *geschiedenis* is. Geschiedenis van het unieke object 'heelal', van het unieke object 'leven', van het unieke object 'menschheid'. We onderschrijven deze stelling. Hier in het kader van de menswording, die nu nog maar begint, is het belangrijk tot onze 'antropogenese', als centraal voorwerp te rekenen : een *theoretische en algemene geschiedenis*" (blz. 54). Verder is er zowel sprake van onderzoek naar een analytisch-deductieve aanpak van de actiewetenschap, als van een onderzoek naar het ontwikkelen van overzichten van de vele fysische, scheikundige, psychische en sociale mechanismen die de mens gebruikt om op de werkelijkheid in te grijpen.

De lezer zal hier dus zeker merken dat de auteurs hun ambitieuze plannen - zij willen immers echt concrete onderzoeksprojecten op gang brengen, en zoeken bijgevolg al geëngageerde medewerkers - duidelijk in de culturele tradities gesitueerd willen zien. Dit ontkennen zou trouwens van een enorme wereldvreemdheid getuigen en bijgevolg de vervreemding in de hand werken.

Jacques DE VISSCHER

* * *